

7. Електрически филтри. RC – филтри. Видове. Снемане на амплитудно-честотна характеристика (АЧХ) и фазово-честотна характеристика (ФЧХ). Определяне на честотната лента на пропускане

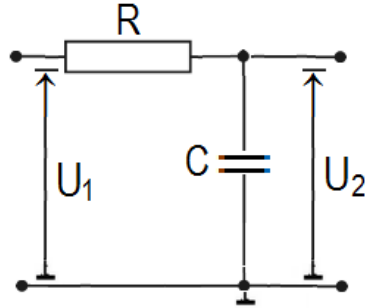
Електрическите филтри са четириполусници, които пропускат електрически сигнали с честоти в определена честотна лента – **лента на пропускане** и не пропускат сигнали в останалата честотна област, която формира **лента на задържане**. Тези честотни области се разделят най-често от една или две **гранични честоти**. Подобна дефиниция предполага коефициент на предаване $K = 1$ в лентата на пропускане и $K = 0$ в лентата на задържане, т.е. правоъгълна АЧХ. Реалната АЧХ се изменя плавно – сигналът затихва слабо в лентата на пропускане и бързо намалява в лентата на задържане. Граничните честоти се определят като честоти, при които коеф. на предаване става $0.707 K_{\max}$, където $K_{\max}$ е максималната стойност на K в лентата на пропускане. ($0.707 = 1 / \sqrt{2}$ отговаря на затихване – 3dB на K_{dB}).

Според използваните елементи, електрическите филтри се делят на **пасивни** и **активни**. Пасивните съдържат само пасивни елементи – резистори, кондензатори и бобини, докато активните съдържат и усилвателни елементи (транзистори и интегрални схеми на усилватели).

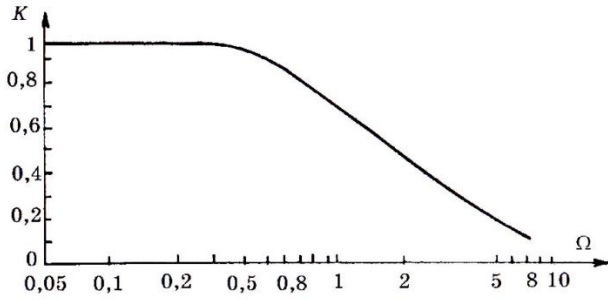
Най-простите като реализация пасивни филтри съдържат RC или RL звена. Като функция те са еквивалентни, но на практика са се наложили RC-филтрите, като по-технологични – бобините заемат повече място и са по-неточни, докато кондензаторите могат да са миниатюрни и с по-малък толеранс.

Според лентата на пропускане електрическите филтри се делят на **нискочестотни (НЧФ)**, **високочестотни (ВЧФ)**, **лентово-пропускащи (ЛПФ)** и **лентово-задържащи (ЛЗФ)**.

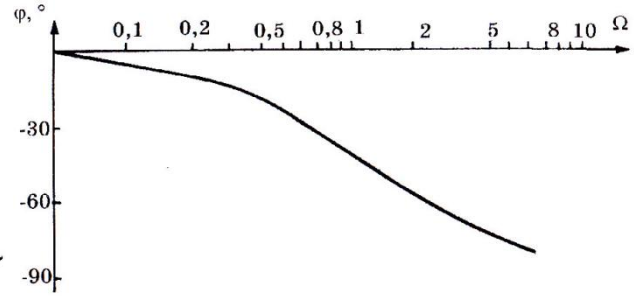
НЧФ (фиг. 1) пропускат сигнали от 0 до $\omega_c = 1 / RC$, където ω_c е гранична кръгова честота [rad/s], $\omega_c = 2 \pi f_c$, където f_c е линейна гранична честота [Hz]. $K = U_2 / U_1$ е коеф. на предаване по напрежение, а $\varphi = \varphi_2 - \varphi_1$ е фазовата разлика между фазите на изходния и входния сигнал. АЧХ е показана на фиг. 2а, а ФЧХ - на фиг. 2б. За удобство е въведена нормирана честота $\Omega = \omega / \omega_c$.

фиг. 1

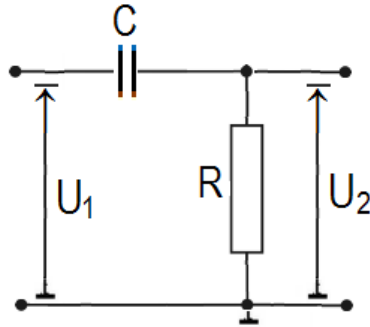

фиг. 2а

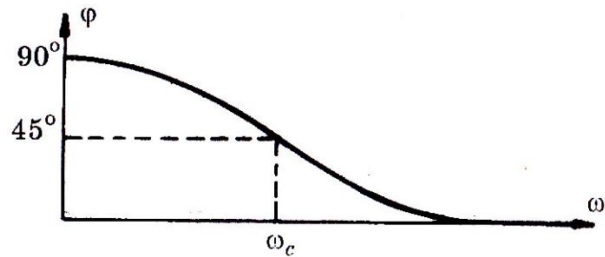
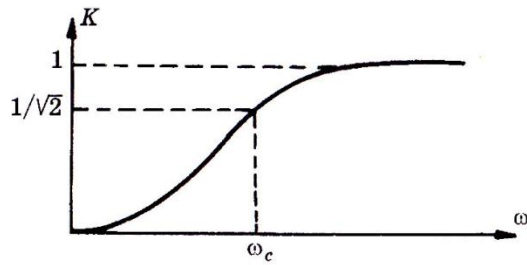

фиг. 2б

Ако разменим местата на R и C се получава ВЧФ (фиг. 3). Тези филтри пропускат сигнали с честота от $\omega_c = 1 / RC$ до ∞ . Характеристиките им са дадени на фиг. 4.

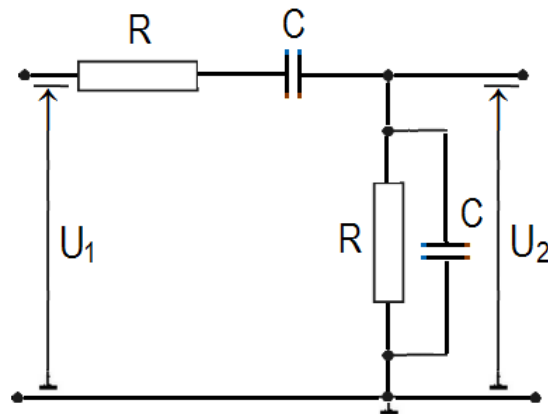

фиг. 3

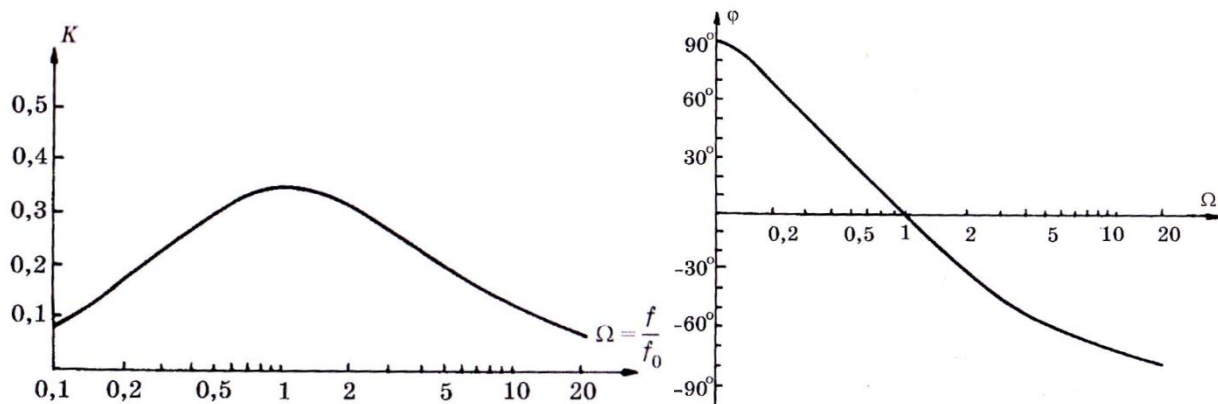
фиг. 4

ЛПФ могат да се реализират по различни начини, най-често като комбинация от НЧФ и ВЧФ. Една интересна схема е мостът на Вин (фиг. 5). Тя е част от мостова схема за измерване на съпротивления или капацитети.

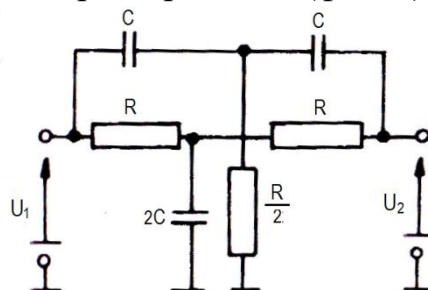
фиг. 5

Характеристиките на този филтър са показани на фиг. 6. АЧХ има камбановидна форма и напомня резонансна крива на трептящ кръг. $K_{\max} = 1/3$ се достига при честота $f_0 = 1 / (2\pi RC)$.

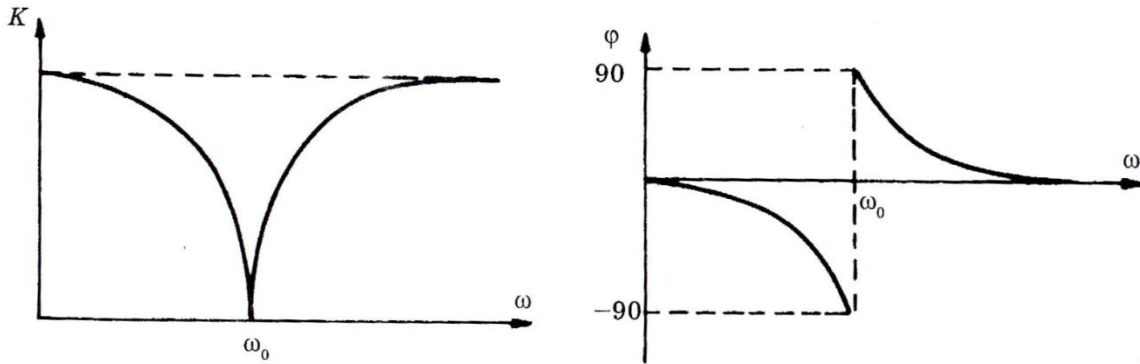

фиг. 6

Пример на ЛЗФ е схемата двоен Т-мост, представляващ две паралелно свързани Т-звена (фиг. 7), които при показаните съотношения на елементите правят филтър с показаните характеристики (фиг. 8).

фиг. 7

фиг. 8

Задачи

Задача 1. Снемане на АЧХ на ЛПФ.

Изследва се схемата мост на Вин (фиг. 5) с елементи $R = 1\text{k}\Omega$, $C = 10\text{ nF}$. На входа филтъра се свързва генератор на синусоидално напрежение и се подава напрежение $U_1 = 1\text{V}$, с честота $f = 1\text{kHz}$. На изхода на филтъра се свързва цифров волтметър за мерене на U_2 . Тъй като $U_1 = 1\text{V}$, а $K = U_2 / U_1$, то показанието на волтметъра ще показва стойността на K на съответната честота. Да се снемат АЧХ на филтъра ($K = K(f)$) в честотния диапазон $[1\text{kHz} \div 200\text{kHz}]$ с логаритмична стъпка ($1\text{kHz}, 2\text{kHz}, 5\text{kHz}, 10\text{kHz}, \dots, 100\text{kHz}, 200\text{kHz}$). Да се определи с отделно измерване максималната стойност на $K - K_{\text{max}}$, както и честотата, на която се получава f_{max} . Да се сравнят получените стойности с теоретичните ($K = 1/3$, $f = 1 / (2\pi RC)$). Да се начертае АЧХ на полулогаритмична хартия. Да се определят (на ниво $0.707 K_{\text{max}}$) долната f_L и горната f_H гранични честоти и да се запишат в протокола. Да се определи лентата на пропускане на филтъра.

Задача 2. Снемане на ФЧХ на ЛПФ.

Към схемата от задача 1 се добавя двуканален осцилоскоп, като Канал 1 се свързва към входа на филтъра, а Канал 2 – към изхода. Синхронизацията да става по Канал 1, който служи като репер за сравнение с Канал 2. Определя се разстоянието t [деления] между върховете на синусоидите на Канал 1 и Канал 2 (които са най-близки) и периодът T [деления] на синусоидата на Канал 1 на дадена честота. Фазовата разлика е $\varphi = 360 t / T$ [деления]. (Мащабът по време на развивката на осцилоскопа в случая няма значение!). Резултатът се получава в градуси. Ако върхът на синусоидата на Канал 2 е от ляво на тази на

Канал 1, то φ е положителна (> 0), ако е отдясно – φ е отрицателна (< 0). Да се снемат ФЧХ на филтъра ($\varphi = \varphi(f)$) в честотния диапазон [1kHz ÷ 200kHz] с логаритмична стъпка (1kHz, 2kHz, 5kHz, 10kHz, ..., 100kHz, 200kHz). Да се начертае ФЧХ на полулогаритмична хартия.

Задача 3. Снемане на АЧХ на ЛЗФ.

Изследва се схемата на двойния Т-мост (фиг. 7) с елементи $R = 1\text{k}\Omega$, $C = 10\text{ nF}$, $2C = 22\text{ nF}$, $R/2 = 510\ \Omega$. На входа филтъра се свързва генератор на синусоидално напрежение и се подава напрежение $U_1 = 1\text{V}$, с честота $f = 1\text{kHz}$. На изхода на филтъра се свързва цифров волтметър за мерене на U_2 . Тъй като $U_1 = 1\text{V}$, а $K = U_2 / U_1$, то показанието на волтметъра ще показва стойността на K на съответната честота. Да се снемат АЧХ на филтъра ($K = K(f)$) в честотния диапазон [1kHz ÷ 100kHz] с логаритмична стъпка (1kHz, 2kHz, 5kHz, 10kHz, ..., 100kHz). Да се определи с отделно измерване минималната стойност на $K - K_{\min}$, както и честотата, на която се получава – $f_{\min}$. Да се сравни $f_{\min}$ с теоретичната стойност $f_0 = 1 / (2\pi RC)$. Да се начертае АЧХ на полулогаритмична хартия. Да се определят (на ниво $0.707 K_{\max}$) долната f_L и горната f_H гранични честоти и да се запишат в протокола. Да се определи лентата на пропускане на филтъра.